

Herin
Prof. Dr. Gajári Aladár
2. Püsterseminar
7000 CHUR 2.

Életünk

AZ EURÓPAI MAGYAR KATOLIKUSOK LAPJA

IV. évfolyam 12. szám (4. Jahrgang Nr. 12.)

A Z St.Gallen — Erscheint monatlich

1972 december 1.

Csodálatos anyaság

Mivel a természettudományos gondolkodáshoz szokott modern ember szörnyülködik Jézus szüzi születésének történetén, némely megriadt teológus az erről szóló kristálytisza evangéliumi részleteket a «midrások» műfajába, a képzeleterő szülte épületes elbeszélések világába utalja. A szinte fülsiketítő lármával propagált Holland Katekizmus szerzői is az Úr Jézus anyját egy szintre állítják az Ószövetségből ismert nagy egyéniségek anyáival.

Nem olyan szándékkal említjük meg e szomorú jelenségeket, mintha vitába akar-nánk szállni a bizonytalankodó teológusokkal és a gúnyoros kortársakkal. Megtehetnők, hiszen gazdagon rendelkezünk ma is idevágó és meggyőzően bizonyító szentírási és teológiai érvekkel. Mégis méltóbbnak találjuk, hogy ebben az ünne-pi számunkban a karácsony titkának mély-ségét és szépségét mutassuk be néhány gondolattal, melyet kiragadtunk Mindszen-ty bíboros Édesanya c. könyvéből.

«Bármily megragadók az Ószövetség a-nyái, bármily nagy szerepük volt is az üd-vösség történetében, futó csillagok csak ők a felkelő hajnal, Mária, az Istenanya előtt. Ha összevesszük mindazt, amit köl-tészet, irodalom az édesanyáról alkotott, amit az ecset, és véső művészetének leg-kiválóbb képviselői létrehozta s azt a mély tiszteletet, melyet a lovagok neki Frauendienstben hódolva nyújtottak; mind-azt, amit róla a történelem és a népek ragaszkodása megőrzött, mindez csak gyenge és erőtlén napsugár ahhoz a dicső-séghez és fényhez képest, amellyel az Istenanya méltósága tündöklék és berag-yogja a keresztény anyákat. Sőt maga Isten sem emelheti magasabba az anyát, nagyobb dicsőséget nem fonhatott volna oda a homloka köré, mint azzal a ténnyel, hogy Ő maga, aki világokat hoz létre a semmiből... egy nő méhébe szállt alá és megszötte azt a kapcsolatot, amely anyát és gyermekét összefűzi.»

«Csodálatosan találkozik Máriában két szépség: a szüzesség erénye és az anyai méltóság. Ez a természet koronája, az a természetfölötti rend remek virága. Anél-

kül, hogy a szüzesség hamva eltűnt volna, vagy a tisztaság hava elolvadt volna, anya lett. Isten születik. A szüz férfi közrejötté nélkül áldott lesz és szüz marad. Anya lesz, de nem a test kívánságával, hanem a lélek engedelmisségével hoz életet a vi-lágra... Szüzesség, alázat, szelídség van másokban is. De van egy dolog, amiben Máriának sem mintája, sem követője nincs: együtt hordozza lényében az anyai örömmel a szüzesség díszét. Ez Mária kiváltsága, senki másé... Az ő istenközel-ségét teremtett lény nem követheti. A szentek a kegyelem rendjében élnek, Má-ria a megtestesülés rendjében ragyog.»

«Anyasága után is testileg, lelkileg oly érintetlen maradt, mintha sohasem lett volna édesanyja... Szüzek szüze Ő. Szüz, aki szül. Szüzen fogant, szüzen szül. A «fájdalommal szülsz» nála nem jelentke-zik... Ő azonnal kezdi gyermeke ápolá-sát: pólyába takarta, jászolba fektette.»

«Sohasem volt az édesanya szeretete olyan magas trónon, mint Mária szívében. Örök dicsősége a női nemnek, hogy egy édesanya emelkedett Istenhez legközelebb a teremtett világból. Amennyire nagy ő, annyira merész a toll, mely vissza szeret-né adni az istenanyaság ragyogó fényét és vakító sugarait... ama földnek a titkát, a-melyet Isten lakott.»

«Máriában öltött testet az Ige, hogy ir-galmas szamaritánusként meggyógyítsa a rajtunk ejtett sebeket szent tanítása, cso-dás élete és halála által. Ez a tan hitünk alapja. Ez a mi legnagyobb örömünk, zá-loga annak a reménynek, amellyel végig-harcoljuk a földi életet.»

«Az Isten-anya méltóság Mária minden kiválóságának a gyökere... Hitigazság, hogy Mária ment volt az eredeti és a sze-mélyes büntől. Ő az egyetlen nő, aki kí-vül áll a nemiség világán is. Isten különös kegyelméből, a megváltó Jézus érdemeire tekintettel. Tiszta ő, mint az égből gyön-gyöző harmat. Szüz virág szent anya...»

«De ez a kép kell a nőknek, az édes-anyáknak tükörnek, eszménynek, erőnek és diadalmas érzésnek!»

SZENT BERNÁT

Ujjongása Jézus nevére

Jézus édes emlékezet,
Te adsz szívünknek örömet.
Se méz, se semmi nem lehet
jelenlétednél édesebb.

Hallani boldogabb soha
nincs, se dalolni muzsika,
sem elgondolni idea,
mint Jézus, az Isten Fia.

Nyelv sohase mondhatja ki,
betű föl nem jegyezheti,
csak aki tudja, hiheti,
mit tesz Jézusért érzeni.

Jézus, szívbeli szent öröm,
igazság kútja, fényzőn,
gyönyör, túl minden gyönyörön,
kihez a vágy közel se jön.

Ki Téged ízlel, éhezik
s szomjasabb lesz, aki iszik,
de másra nem szomjazik,
csak Jézusért sóhajtozik...

Maradj velünk, Uram, maradj,
fényedből fényességet adj,
elménkben ködöket ne hagyj,
ki e világnak méze vagy!

Ha szívünket látogatod,
az igazság fölragyog ott,
a hiúság elpárolog
s a mélyben szeretet lobog.

Jézus szerelme mennyei
édességgel telisteli,
ezerszer inkább isteni,
mint ki tudhatnám mondani.

Ez, amit kínod is — amit
véred ömlése bizonyít,
mely utat váltságunkra nyit
s Istent szemlélni megtanít...

Ezer vágyam feléd eped.
Mikor jössz Jézus? kérdelek.
Mikor vidítsz föl engemet?
s elégíted ki lelkemet?

Ég országának népe, szállj,
ajtót, kaput elébe tárj,
köszönts a győztest, harsonálj:
«Udvözlég, Jézus, nagy király!»

Fordította Babits Mihály

Maesta

Itáliában a városállamok következményeként annyira különböző életterek alakultak ki, hogy elképed az utazó, ha Velence után Firenzébe kerül. Hát még, ha folytatja útját a 3 ezer éves Rómába s onnét leugrik a nyüzsgő Nápolyba. Mintha más égitesteken járnánk. A középkori hangulatra sóvárgó látogassa meg a gótika barna-vörös kövekből épült sikátorait Siénában. Benzinbűdös autók nélkül megrökönyödnénk: az Úr 1300. esztendejében járunk?

Ne ámuldozzunk a dóm előtt. Nézzék meg máskor, kedves olvasóink. A mai program más: Siéna legszebb ékszere, Duccio Maestaja. Lábujjhegyen surranjunk be a félhomályos múzeumterembe. Itt az is, aki szólni mer, csak suttogva álmélkodik a rejtett megvilágításban tündöklő két nagy fatábla előtt. Mint drágakő villan a sötét barlangban botorkálóknak. Délibábként sziporkázik elő az arany háttérbe mártott képáradat. Az egyiken a szentek és angyalok galériájában trónuló Isten-anya gyermekével valóban fenséges látvány. A másikon a lélekzet visszafojtott csendben az utolérhetetlen biblia pauperum beszélni kezd. Mint csobogó forrás andalító zenéjével piheniet meg bennünket, a zajos tolongásból ide tévedtetek. Bensőnkbe valami átremeg s megérezzük, hogy minden idők lelki-ségének egyik legmagasabb csúcsához jutotunk.

A szakember ilyen elemzésbe kezd. A bizánci hullámok utolsó taraja és a fölkelő olasz festészet ölelkeznek benne össze. Alkony és hajnal egyszerre. Benne van még a francia gótika és a firenzei kezdődő plaszticizmus és a keleti, hieratikusan merevséget átmelegíti a siénai érzelmesség. A vonalak lejtésébe, a drapériák elrendezésébe a festő belelopta embersége érzéseit is. Ez az egyéni indulat melódikus muzsikájával átjár bennünket is.

Mi a múltja? Miért van itt? Ebben a teremben s így. Sorakoznak kíváncsi kérdéseink.

1255-ben, amikor Duccio született, Siéna a hatalma fénypontján tündökölt. Főlöszleges megbotránkozni a polgármester rendeletén: a háziasszonyok este 9 óra után figyelmeztető kiáltásra köteleztetnek, mielőtt az ablakból az utcára lötyyenténék a szennyvizet. Hisz akkor a mellékhelyiségek még nem voltak beépítve a lakásba. Ezért láthatók a régi hegyifalvak házai oldalán a fecskéfészkek módjára a jóval később odaragasztott illemhelyek. Uram, bocsá! ismerem a római monsignorét, aki 15 évvel ezelőtt glancosan kicsipve sietett a pápai fogadásra. Még odaérte előtt megkapta az áldást Via Giulia valamelyik konyhájából. Csibebelek pottyantak nagykarimájú rebbikalapjára. Az orra előtt fityegő húscsutakokkal mégse peckeskedhetett a bíborosok vastagszinóros botjai között.

Szóval 80 ezer lakosával Siéna Firenze riválisa volt. A montaperti csatában (1260) meg is verte s a dómban fogadalmi oltárképet állítottak. Jelentősebb város volt akkor, mint London vagy Párizs. A pisaiaktól bérelt hajókon Szíriától Spanyolországig virágzó kereskedelmet folytattak. Bankjaik befészkelődtek Francia-, Német- és Angolországba. Gazdag-

ságukban a nők flancolása olyan méreteket öltött, hogy a fölháborodott férfiak a luxus ellen a hatóságok segítségét kérték. Előírták, hány gyöngyöt fűzhetnek a dámák nyakékül és palástjaikra. Meghatározták, mennyi súlyú aranyat és ezüstöt aggathatnak magukra hiúságuk fitogtatására. De úgy beszélnek, hogy a törvénynek semmi eredménye se volt.

Minden jelentősebb házat büszke torony ékesített. Szökőkutak csobogtak a tereken és a csúcsíves házak belső udvarain. A jólét annyira fokozódott, hogy nem lehetett bírni az amúgyis tüzes alkatú siénai polgárokkal. A latin népeknek, úgy látszik, úgyse való a demokrácia. Elburjánoztak a családi vetélkedések. Kiskirályok bomlasztották szét a köztársaságot. Később 36-os, 15-ös, majd kilences bizottságok próbálkoztak a hatalommal. Lázadások és összeesküvések elgyöngyítették a várost. A két szárazföldi ellenfél, Firenze és Orvieto harapófogójában s a másik két tengeri ellenlábás, Pisa és Genova blokádjában a régi dicsőség leáldozott.

De ne siessünk a történések elé. Siéna hatalmas, ragyogó és gazdag. Nemes göggyükben föllelkednek: mutassuk meg a világnak, mire telik fölünk. Olyan dómot akarnak építeni, amelyik legszebb és legnagyobb Itáliában. Vetélkedésükben megbízzák szülöttüket, Duccio, hogy olyan Madonnát fessen nekik, amelyik fényben és kegyességben múlja felül mind az eddigieket. Így tegye jóvá megbocsáthatatlan könnyelműségét, hogy Firenze számára elszarolta egyik remekművét (Madonna Rucellia, St. Maria Novellaban). Padua helyekélkedhetik már 5 éve a Capella degli Scavagni-ben Giotto freskóival (1304-5). Assisi szent Ferenc élettörténetével (1300). Itt az ideje, hogy le ne maradjanak. Persze, biztos, ami biztos: pénzemberek szeretnek nyugodtak lenni a kiadott forintok miatt. Szerződésben egyeznek meg (1308). A szövegben leszögezik: sajátkezűleg, segédek nélkül kell dolgozni. Teljes tehetségével, szorgalmas folytonossággal. Nem fogadhat el a kivitelezés alatt más megbízatást. Megeskedték az Evangéliumra, mielőtt a 3 ezerből az első negyven aranyat a markába számolták. Rászóltak, hogy tegye kezét szorosan a szent szövegre.

A gyér adatokból úgy látszik, nem ok nélkül született e fura szerződés. Az olasz festészet elindító között Duccio meglehetősen homályos jelenség. A kutatók csemegéi közé tartozik: hogyan toppant elő a kész mester. Cimabuetól mennyit és hol tanult? Mi a kapcsolata Giottoval? Fizikai portréja se maradt fenn. A sok száz valamelyikébe nem valószínű, hogy elsütötte önarcképét. Csak később jött divatba, hogy egyik szereplőjének a helyéből saját maga nézzen ki a festő. Erkölcsi magatartása azonban meglehetősen határozott. Egy marék jelző: rátartó, független, hanyag, pazarló, eladósodó, lázadó, nyugtalan. Nem stilsztikai gyakorlat miatt írtam le e nem hízogó tulajdonságokat, hanem a jellemzésére. Bizonyítékai: a levéltári bejegyzések dátumozva legalább ötször tanúskodnak pénzbírságról. A 3.0000 arany után két évre már tartozásai vannak. Nagyobb botrányok: meztagsadta a

hűségesküt a nép kapitánya számára. Pacifista hajlamaiból kifolyólag dezertált a maremmi csatából. Sőt még boszorkánysággal is vádolták, ami persze nem is olyan különös ama kellős középkorban. Egyszóval nem csoda a bizalmatlanság honfitársai részéről.

Ahelyett, hogy ilyen csúful kipellengéreztük, inkább olvasnánk a művét. A krónikák böngészője csak azt bogarászhatja elő, ami a dokumentumokból kiviláglik. Szorgosan gyűjtöget, mint a méh. Kéjjel csap le minden icske-picike adataira s boldog, ha közölheti följedezéseit. Pláne, ha még látványos is. Közben elhanyagolják a legnagyobb bizonyítékot. Ha a grafológus következtethet, mennyivel inkább árukkodik egy akkora kép, melynek minden porcikájából a lelke beszél.

53 éves. Kibontakozásának teljes erejében. A szülővárosa dicsősége, a dóm megbecsülése, a beléje vetett bizalom s nem utolsó sorban érkeke a pénz iránt fölcsigázta önbizalmát és alkotókedvét. Olyan hévvel lendült munkába s az eredmény olyan bámulatosnak ígérkezett, hogy rendelői siettek megtoldani feladatát. A 11 nyárfa pallódeszkából összeragasztott 4 m x 2 m nagyságú táblának a hátsó oldalára fogalmazza meg Jézus életét 38 képben. Mindegyikért 2 és fél arany. Ráadásul a szükséges festék, arany, ultramarin s bármi egyéb, ami szükséges leend a kivitelezés alatt.

32 hónap szaladt el. A mesés összegért megkapták, amit vártak. Ilyen arany mennyiséggel nem dicsekedhetik senki más. Rendeztek is neki akkora avató-ünnepélyt, amelyhez hasonlót se előtte, se utána mestermű még nem kapott. A községi tanács munkaszünetet rendelt el. Becsukatták az üzleteket. Az egész város kivonult. A püspök kirendelte a plébániák papjait teljes ornátusban. A konventek szerzeteseit és apácáit. Az előkelőségek égő gyertyákkal ballagtak s az utak mentén fátylak lobogtak. Míg a műhelyből a templomba ért a processio, búgtak a harangok. A város fizette zenészek tele-tüdővel fújták trombitáikat. A diadalmenetről emberöltőkön át regélték az öregek elbeszélései nyomán.

Lecserélték a minden siénai szívet megdobogtató montaperti csata em'lekképet. Drágakő mozaikkal kirakott keretet készítettek. Hosszúsleppes brokát-baldachint lógattak föléje. Szárnyas angyalok lebegték négyoldalt, melyek mozgatva vizet és bort nyújtottak a misézőnek. Hadd lépje meg, aki e dómba lép, a földrehozott ég minden dicsősége: az oltár fölött a trón fönségébe ültetett Madonna gyermekével, akiknek az angyalok és védszentek kórusa assistál a visio beatifica boldog extázisában.

Hét évre rá meghalt (1318). Gyászolói felesége és 7 gyermeke, akik közül kettő lett festővé.

A nagy dicsőség csak két századig tartott. Az ükapák büszkeségét a szépunokák 1505-ben mellékoltárra degradálták. A reneszánsz ígézetében, a «modern stíl» nevében átrendezték a szentélyt. Túlbugzó szertartások (semmi új sincs a nap alatt) a mai gyakori barbarizmushoz hasonlóan nekimentek a réginek s kimondták a kétségbeesett ítéletet: a képnek el kell tűnnie. Kitépték csillogó, csúcsívekbe fogazott keretéből. Lerángatták az angyalokat s oldalra szorították az aranyég földre nyitott ablakát.

A Formóza Magyar Misszió

Ki ne hallott volna a magyar missziós atyák önfeláldozó hithirdető munkásságáról messze keleten, Formóza szigetén.

Nagy Kínából sok szenvedés és meghurcoltatás után toloncolták ki őket. Ott kellett hagyniok virágzó Tamingi Missziós Állomásukat, ahol több mint két évtizeden át munkálkodva, Msgr. Lischerong Gáspár vezetésével sokat ígérő missziós területet irányítottak.

Ámde a hithirdető nem feledkezhet el az Úr szaváról: «Ha majd az egyik városból kiüldöznek titeket, fussatok a másikba»... — «hirdessétek, hogy elérkezett az Isten országa.»

Így a kiüldözött magyar missziósok Formóza szigetén is a legnehezebb missziós területet választották. Azt a területet Potzu környékén, ahol 17 évvel ezelőtt csak egyetlen keresztény volt és ma 3.000-en felül van a hívek száma.

Az idei jauár 17-én nagy megrendülés érte a magyar missziót. A kínai magyar hithirdetők nesztorának nagy munkájára tett pontot a halál. 83 éves korában úgy érte a halál, amint ifjú korától óhajtott, a munka közben, «a harc mezején». Aznap még (írja Koch atya) elvitte az Oltárszentséget egyik hozzá hasonlókorú öreg

Am ez csak a vég kezdete. 1771. Halálra ítélték. Asztalosok és ácsok karmai közé jutott, hogy kidobják a templomból. Mert nem fért át az ajtón, szétdarabolták. Keresztvágó fűrészsel ketté szeltek. A vas kétszer is kiszaladt. A Madonna arcába s a gyermek testét is végighorzsolta. A hátsó leválasztott oldal Jézus történeteit széttransziszták. Az ügyködés közben 8 táblának lába kelt. (Az első világháború után egy millió dollárt fizettek egy elorozott darabért.) A szétamputált jeleket vasszegekkel a főkép jobb és baloldalára rögzítették.

A Csinkerózsika gonosz álom azonban végetért. 1953-58. Finom kezek szakértő odaadással gyógyítani kezdik. Letisztítják a ráfestéseket. A sok száz szög okozta lyukat betömítik. Az epizódokat az eredeti rendbe agyusztálják. A modern technika minden vívmányával ősi állapotára frissítik. Megfelelő környezetbe téve visszaadják azt a megbecsülést, amely a műtörténet e páratlan darabjának kiiár. A sok kaland ellenére egyik legjobb állapotban levő középkori emlékünnké vált.

A Madonna lába alatt, a trónus lépcsőjének körülfutó hatszögén írás olvasható. A festő különös és meghatározó signálása. Tanúságtétel a rendelők és kivitelező lelkiületéről. Ajtatos, kicsit rátartó szavakkal: «Ó Isten szent Anyja, légy a béke záloga Sienának — légy élete Duccionak, amiért Téged ilyenre festett.»

A sötétnek becsmérelt középkor olyan káprázató ténye, melyhez fogható ritkán villantanak föl a századok. Kevés ilyen egyszerű és intenzív hódolat érte a karácsony Gyermekeit és anyját, akinek a legtöbb a része, hogy a megtestesülés megvalósulhatott.

PROKOP PÉTER

betegnek. Utána megkeresztelt egy újszülött ikerpárt. Otthon várt rá Msgr. Herrijers, missziós püspök barátja. Megmutatta neki a missziót, a jótékonyaságból alapított bambuszgyárat. Egy darabig elbeszéltek régi emlékeikről, azután ki-ki ment az imádságára. Délben a kis házi inas jelenti a vendégnek, hogy «a püspök úr elaludt». Annyi baj legyen, majd később ebédelünk. «De az arca szokatlanul sötétes.» Vendége riadtan odasiet, de már csak az utolsó sóhaját hallotta. Feloldozta. A szentkenetet egy fiatal világi pap adta föl neki. Fáradt szíve már vagy tíz éve követelte a megérdemelt nyugalmat. De ő nem akart «ágyban párnák közt halni meg», hanem a munka mezején.

Este 400-nál több hívő végezte érte a keresztútát. Másnap délelőtt a koporsóbatételnél egyszerűen megragadták és még a koporsóból is huzogatták vissza. Csókolgatták kezét, fejét, haját. 58 virágkoszorút hoztak. És nem tágtottak abból, hogy nekik ott kell lenni a temetésen a kb. 100 km-re levő jezsuita temetőben. Az a tömeg és az a sírás, amit végbevitték ott, megdöbbentette a többi vendégeket. «Különös valami...» mondogatták. Nekünk, akik ismertük őt, nem tűnt ez olyan különösnek.»

Mi lesz most a magyar misszió sorsa? — kérdezzétek barátaink.

Ismét Koch atyát idézem: «A mi kerületünk magyarokkal indult. De fogyunk... Már vagy 10 éve kínai, vagy más-nemzetiségű misszionáriusok léptek az elhunytak helyére, mert a magyar fiatalok nem jönnek.

Misszióink alapítója Msgr. Lischerong volt és egyszersmind ennek a kerületnek az esperese is. P. Burkhardt — egy svájci jezsuita — már öt éve ennek a kerületnek rendi előjárója volt és ma is az. Most őt nevezte ki a megyéspüspök esperes utódnak. Semmi különös, hogy nem magyart.

Egy másik gyakori kérdés: Valóban magyar kerület ez? — Igen, az alábbi értelembe: magyar jezsuiták még vannak, — ebben a misszióban öten, azonkívül Formózán még öten. A Fülöp-szigeteken hárman, Vietnamban hárman és Hongkongban egy.

Akik ebben a misszióban dolgoznak (akár magyarok, akár nem), azokat és műveiket is mi magyarok tartjuk fenn.

A missziós országokban a dolgok rendes menete az, hogy bennszülött papság veszi át előbb-utóbb a külföldiek helyét. A mi kis magyar misszióink ebben előljár; jelenleg 2 kínai jezsuita újoncunk és 2 egyházmegyei kispapunk van, nem is szólva a kb. 15 apácáról, akik ebben a misszióban léptek be a különféle kongregációba. Továbbá nálunk is, mint mindenütt a fejlődés vonala az, hogy a kiválóbb hívek fokozatosan átvesznek olyan teendőket a papoktól, amit ők is képesek segíteni. Ebben is jól szerepel misszióink.

Tehát, igen-igen várjuk és kérjük és nagyrabecsüljük barátaink buzgó imáit a kínai hivatásokért

és értünk. — ugyanúgy buzgó világi apostolokért. — És nagylelkű anyagi segítségüket, mint eddig, vagy még inkább.

A jövő rejtve van előttünk. Kár azon töprengeni. Az ügysem segít. De a könyörgés az áldozatok igen. «Kérjétek és adatik nektek», ez a hit szava.

A világ azt gondolja most Nixon Nagy-kínai látogatása után, — Formóza napjai megvannak számolva. — És mit gondolnak misszionáriusaink? — Isten kezében vagyunk...

Épp elég gondja van Nagykinának, egyelőre nem fogja a mancsát tűzbe tenni...

Szinte jobban aggódom a nagyvilágért, mint saját magunkért...

Az Úr megígérte, hogy velünk van... nem hagyja el misszióisait. Mi sem hagyhatjuk cserben őket. A segítség és együttműködés módjai a buzgó ima és áldozattal együtt:

Karácsonyi ajándékunk a magyar misszióknak.

— Tegyük borítékban családunk ajándékát a karácsonyfa alá — amit aztán közvetítünk a helyi magyar lelkésznek, aki továbbítja a Misszióknak.

— Nagyon értékelendő a gyermekek ajándéka... ők annyit kapnak ilyenkor, tanítsuk meg őket adni is.

— Néhány lelkészre az Advent ideje a misszióknak van szentelve, egy időszak tevékenysége sokkal jobban élénken tartja a missziós gondolatot, mint egy nap készsége...

— A missziósok kiadnak magyar nyelven egy időszaki képes tudósítót, minden segítőkész magyar megkaphatja lelkésze által.

— Örömteljes eseményekbe vonjuk bele a missziót is, így keresztelés, esküvő, elsőáldozás, bérmlás alkalmából juttassunk a Misszióknak is!

— Vannak lelkészcsoporthoz, ahol évente egy missziós estet rendeznek a hívek, tombola, magyaros sütemény, étel-ital kerül az asztalra a missziók javára, és a jókedvű együttlét jövedelme messze felülmúlja a templomi gyűjtések összegét a Misszió javára.

— Van, aki fogadalomként hoz adományt, mert meghallgatást nyert, van öfí, aki zsebpénze felét a misszióknak gyűjti egybe, egy másik egy szerencsés ügy kiemetele miatt gondol a missziókra.

— Van olyan magyar az idősek otthonában, aki csekély zsebpénzéből juttat bőven a misszióknak!

Egy kis találékonyság, leleményesség, határozott segíteni akarás és mindjárt megtaláljuk a módját, hogy a missziók és a lelkek javára legyünk. A magyar lelkészek nevében készsége missziós tevékenységre hívok minden magyar testvért.

DOBAI SÁNDOR,
Liège, Belgium

Hazalátogatók

Aki politikai okokból hagyta el Magyarországot és külföldön telepedett le, az nyilvánvalóan azért él kívül az országon, mert nem ért egyet azzal az uralmi rendszerrel, amely ma, külső hatalom erejére támaszkodva, jogtalanul uralkodik Magyarországon. Saját magával kerül tehát ellentétbe az az emigráns magyar, aki, megalkudva az otthoni rendszerrel és saját lelkiismeretével, mégis visszamegy a rab-országba hosszabb-rövidebb látogatásra, ezzel törvényesnek ismerve el és támogatva a mai otthoni kormányzatot.

E hazalátogatók többnyire naiv széplelkek, akik hisznek az otthoni «enyhülés»-ben. Az ő okulásukra szolgáljon az alább idézett levél, melyben egy Amerikában élő honfitársunk számolt be idei nyárvégi otthoni látogatásáról. Levéléből itt kihagytam a szorosán vett családi és személyi vonatkozású részeket, a többit változtatás és hozzáadás nélkül itt idézem:

Hegyeshalomig simán utaztunk. Itt egy rossz kiállású főhadnagy bekiabálva kérte útlevelünket és kérdezte, hogy a tengeren túlról jövünk-e. «Az Egyesült Államokból» — válaszoltam. Mire ő nyersen rámszólt: «Azt nem kérdeztem, hogy melyik országból jöttek!» Pár perc múlva visszajött és utasított bennünket, hogy költözzünk át a másik kocsiba. Félóráig tartott, amíg podgyászunkat három zsúfolt kocsin áthurcoltuk a kívánt kocsiba. Ez is zsúfolt volt, így hát csak az ütköző felett tudtunk elhelyezkedni. Az egész vexatúrának semmi értelme nem volt.

Első otthoni érzésem az volt, hogy a Balkánra érkeztünk. Győrben át kellett szállnunk, de az állomáson nincs hordár, nincs taxi, a városban nincs szoba a hotelekben. A pályaudvari W. C.-ben nincs vízszolgáltatás, mindenütt émelyítő a bűz, a piszok, a szemét.

Drága taxin voltunk kénytelenek Zalaegerszegre utazni. Ott először egy nagy bankba mentünk pénzt beváltani. Sorcédulát adtak, bár rajtunk kívül senki sem várakozott... Végül bejutottunk a főnökhöz, aki sajnálkozva hozta tudomásunkra, hogy az aznapi pénzváltásra előirányzott forintkészletük elfogyott. Másnapig kellett várunk, amíg végre forinthez jutottunk. És legalább egy óráig tartott, amíg a rendőrségi bejelentő lap töméntelen kérdésére megírtuk a válaszokat. A parkban lévő egyetlen nyilvános W. C. zárva volt. Az egyik parkőr felvilágosított bennünket, hogy azért van zárva, mert aznap szabadnapos a takarítóasszony.

A város egyetlen «Patyolat»-mosodája nem mos. Hetenként egyszer Nagykanizsára küldik a szennyest és három hétig tart, amíg visszaküldik. A díjat előre kell kifizetni. Három kisasszony veszi át a szennyest egy pálmafákkal díszített luxus-irodában. Mind a három úgy szítja a rendszert, mint az említett bankfőnök és a rendőrkapitány, aki vizumunkat meghosszabbította (100 forintos okmánybélyeggel felszerelt kérelmünkre).

Budapesten villamosjegyet csak erre a célra felállított bódében lehet kapni. Ezek este hatkor zárnak. Akinek nincs jegye, ne utazzon! A villamosokon lyukasztó készülékeket állí-

tottak fel, de azok nem működnek. Egyik utas hangosan megjegyezte: «... egy volt miniszter fiának a találmánya.»

Szülővárosomban az egyetlen vasáru vállalat már hónapok óta nem árul szeget és kézi szerszámot. «Hiába sürgetem, nem kapok árut» — mentegetődött a bolt vezetője.

Debrecenben nincs hordár, bár óriási a vonatforgalom. Aluljáró hiányában meg kell kerülni az ott veszteglő vonatokat. Az állomásépületig félkilométert gyalogoltunk, cipelve nehéz táskáinkat. És másfél órát várakoztunk, amíg taxit kaptunk.

A belvárosban évekkel ezelőtt lebontottak egy nagy háztömböt. Táblák hirdetik, hogy ott társasházat épít az állami társasházépítő vállalat. Az üres telken nyoma sincs semmi féle építkezésnek. És minden sarkon tábla figyelmezteti a turistát: «Szigorúan tilos a fényképezés!»

Budapesten a Keleti pályaudvar I. osztályú éttermében két órát vett igénybe az ebédünk. Az első pincér a rendelést veszi fel, a második hordja az ételt, a harmadik csak az italt hozza, a negyedik pedig csak kenyeret szolgál fel. Ez utóbbinak a késése nem számított, mert az ételek ki voltak hülve már a kenyér megérkezése előtt is.

Unokanővéremnek egy díszes kiállású, bonbonnal telt dobozt vettem 100 forintért. Amikor felnyitottuk, láttuk, hogy a tartalom fele hiányzik. Visszavittem. A boltvezető sajnálkozva hozta tudomásomra, hogy a többi dobozt is megdézsmálják. Mint mondta, két műszakban dolgoznak, ő tehát nem felelős a hiányért. Az önkiszolgáló boltban a tejet celofán zacskóban árúsítják, ha van. Minden zacskó folyik. Öt üveg likőresszenciát is vettem. A tartalom útközben mind az ötből kifolyt az ostobán szerkesztett dugó miatt.

Vég nélkül folytathatnám megfigyeléseimet, de összegezéssel elég annyi, hogy a bürokrácia minden képeletet felülmúl. Új társadalmi rend alakult ki otthon. A főfejesek és hozzátartozóik exkluzívabb társadalmi életet élnek, mint a volt arisztokrácia, teljesen elkülönülve a magyar néptől. A középosztály most van kialakulóban a Maszek-rétegből és a hivatalnokokból. A többi, azaz a nagy tömeg, proletárból a volt proletároknál. Hallatlanul nagy a szegénység. Egy idős paraszt saját házában 380 forint nyugdíjából él, de ebből havi 85 forintot levonnak árviszújtotta házában tatarozására felvett kölcsönének törlesztésére. Viszont a községi tanácselnök irodájának luxusbereendezése 150.000.— forintba került...

Nagyarányú építkezés folyik mindenütt, de többet bontanak le, mint amennyit építenek, így a lakásinség nagyobb, mint valaha. Egész városrészek vannak kisajátítva már sok év óta. Ott tilos a tatarozás is. A málló vakolatú házfalak vigasztalan képet nyújtanak. De a járdanélküli piszkos utcák árokpartjait virágpalántákkal ültetik be. Az új lakóházépítkezések főcélja az egy tömbben lakó emberek állandó egy kézben tartása. Kis lakóházak építéséhez épületanyagot és hitelt alig, vagy semmit sem nyújt az állam.

Az új középosztály a réginek az életformáját igyekszik utánozni, nem tud és nem akar az új arisztokratákkal összeleledni. «Elvtárs», «Szaktárs» megszólítás már alig hallható. A pályaudvari restiben a pincér «kezet csokolom»-mal köszöntötte feleségemet és «nagyságos asszony»-ozta. És láttam, hogy fiatal emberek kezét csókoltak hölgyeiknek.

A látszólagos «enyhülés» ellenére a terror teljes. Spiclik és besúgók figyelik a hazalátogatók minden szavát. Egész otthonlétünk alatt állandó lelki feszültség ült rajtunk s az csak akkor engedett fel, amikor újra szabad földre érkeztünk.

Aláírás

AZ EURÓPAI SZABAD MAGYAR KONGRESSZUS HÁGAI TELJES ULÉSE OKTÓBERBEN

Strassburgi megalakulása óta eltelt két esztendő alatt az Európai Szabad Magyar Kongresszus (ESZMK) nemcsak megerősödött a létszámának kétharmadát kitevő országos és kontinentális szervezetek kiküldött képviselőivel (a maradék harmadot személyi meghívottak teszik ki), hanem ki is lépett a nemzetközi nyilvánosság elé. Ez a döntő jelentősége az ESZMK októberben Hágában megtartott évi teljes ülésének, amelyen Dálnoki Veress Lajos vezérezredes elnökölt.

Mindszenty bíboros levélben köszöntötte a Kongresszust és kívánt sikert a magyarság önrendelkezési jogáért és szabadságáért folytatott küzdelméhez. Az Amerikai Magyar Közös Külügyi Bizottság táviratilag támogatta az alábbiakban ismertett határozati javaslatokat.

Tárgysorozatának élén szerepelt állásfoglalása a készülő Európai Biztonsági és Együttműködési értekezlettel kapcsolatosan a magyarság létét-jövőjét érintő kérdésekben. Alapos megfontolás és vita nyomán az ESZMK elfogadta a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága elnökének, Dr. Stankovich Viktornak határozati javaslatát és úgy határozott, hogy «minden módjában álló eszközzel arra törekszik, hogy a befogadó országaikban tisztességes módon lábát megvetett kelet-középeurópai emigráció hangját hallathassa és azt a tárgyaló szövetséges kormányokkal kezdetűl fogva figyelembe vétesse.» Ennek érdekében lényegileg megfigyelői minőségben szót és szaktanácsadói meghallgatást igényel a kelet-középeurópai emigrációk e célból megalakítandó csúcsszervezete számára a tervezett konferencián.

Jóváhagyott továbbá a Kongresszus egy felhívást Európa szabad nemzetéhez és kormányaihoz, amelyet Padányi-Gulyás Béla szerkesztett. E felhívás szerint tapasztalati tény, hogy a Szovjetunió és Nyugat-Európa közé eső sáv a balti és az adriai tengerek között, a háború befejezése óta állandó nyugtalanság kútforrása és veszélyeztetési Európa biztonságát. Ezért indítvá-

† Csávossy Elemér SJ

(1883 - 1972)

1883 okt. 24-én született gazdag földbirtokos családból. Édesapja katonatisztnak szánta, de ő jezsuita akart lenni. «Még ha világi pap lenne, de szegény jezsuita!» — méltatlankodott a család, de végül is beleegyeztek, hogy belépjen a Jézus Társaságba 1903 febr. 1-én. Majdnem 70 évet tölt el a rendben. 1911 júl. 14-én szentelik pappá.

Mint matematika-fizikaszakos tanárt, Kaloocsára küldik a rendi gimnáziumba tanítani. A huszas években keresett lelkigyakorlatos páter, a huszas évek végén tartományfőnök. A későbbi években Szegeden, Kassán, Budapesten működik.

A könyvek egész sorát írja: a harmincnapos lelkigyakorlatok elmékedéseit 3 kötetben adja ki, ehhez csatlakozik negyedik kötetnek a «Manréza iskolája» a lelkigyakorlat elméletéről. Jézus Szívéről és az Oltáriszentségről is ír lelkigyakorlatos könyvet. Több művet szentel a Mária-tiszteletnek. «Egy sír a Duna felett» című könyve több kiadást ért meg, ebben szentéletű lelki leányának, Bogner Mária Margit vizitációs nővérnek az életrajzát adja közre. Kiadja Mária Margit naplóját is. A Margitvirágok és a Szent Magyarok Lapja c. hitbuzgalmi lapokkal az a célja, hogy felhívja a figyelmet napjaink szentéletű magyarjaira. «Nekünk is vannak szentjeink, csak nem becsüljük meg őket!» — szokta mondani. Cikket ír Dr. Batthyány-Strattmann László szemorvosról, Apor Vilmos győri püspökről, a kis korai áldozó Karcag Mariettáról és még több másról.

Prédikációi, lelkigyakorlati, népmiszsiói hol nagy tömegnek szólnak, hol alig pár embernek, — hol a vezető rétegnek beszél, hol az egyszerű népnek. A legszivesebben az egészen szegényekkel és a kisgyermekkel törődik: Kassa és Szeged legnyomorúságosabb negyedeibe jár misézni, és óvodásoknak rendez elsőáldozást.

A 40-es években sokat foglalkozik az egység kérdésével: ökuméne, béke, megértés a különböző fajú és társadalmi osztályú emberek között, az Egyház egysége, egység a családokban és az egyesek között. A felebaráti szeretetet hirdeti — de ő maga is gyakorolja.

A 40-es évek végén ismét tartományfőnök. Ő áll a magyar rendtartomány élén, amikor a Manrézát államosítják és amikor 1950-ben államilag feloszlatják a szerzeteket Magyarországon.

1951-ben börtönbe kerül. 7 és fél évre ítélik el. Ebből 1956 októberéig öt és felet tölt el a budapesti Gyűjtőfogházban és a váci fegyházban — a két utolsó évet már nem kell letöltenie. A börtönben sokat imádkozik, de dolgozik is a gombgyárban, — amikor erre nincs lehetősége, akkor tanul, olvas. Versek is ír. Nem haragszik senkire, sőt kiszabadulása után hálásan emlékezik meg börtönéveiről, ahol alkalma volt Krisztusért szenvedni.

Bea bibeost személyesen ismerte fiatal-kora óta, így nagy öröm számára az ő ökumenikus tevékenysége. XXIII. János pápa egység-törekvéseit és a zsinat munkáját is élénk figyelemmel kíséri. Ekkor már Pannonhalmán lakik. Ott tölti élete utolsó évtizedét, mindvégig imádságos, áldozatos, másokat szolgáló lelkülettel. Ha látogatói érkeznek, azokat szeretettel fogadja, szívesen tréfálgat, mindig mosolygós, derűs. Ha a nővérek megkérlik, segít nekik borsót fejteni, zöldbabot tisztítani. Még nyolcvanon fölül is ír, utolsó cikke 1971 decemberében, 88 éves korában jelent meg a Teológia c. folyóiratban.

Isten- és emberszeretet, hűség a Jézus-társasághoz, pontosság a szabályok megtartásában, fegyelmezettség, áldozatkészség, alázatosság jellemezte őt. A Szentháromság, Jézus Szíve, a boldogságos Szűz, Szent József, akiket itt a földön tisztelt és

szeretett, most már boldogságát jelentik a mennyben.

Egy hazai levélben írták P. Csávossy jezsuita atyáról ezeket a szép sorokat:

... *Ravatal mellett térdelek Pannonhalmán. A gyertyák meglibbenő fénye rávilágít olykor hófehér hajára, aszkéta arcára, amelyen végtelen békesség tükröződik. Az örök álmot teszi mozdulatlaná a gyémántmisés jezsuita atyát. Két nap választotta el a 89. születésnapjától. Milyen örömmel várta ezt a napot... A nővérek könnyes szemmel halk zsolozsmát mondanak mellettem. Olyan ez, mint a tenger hullámainak ismétlődő suttogása az éjszakában... Elrévedek a múltba... Nyolcvankilenc évvel ezelőtt mekkora öröm köszöntött be a bobdai bárói kastélyba. Nyolc leánygyermek után végre fiú született, aki várományosa a családi tradícióknak, főrendiházi tagságnak s majd kezébe veszi egykor a földbirtok kezelését... Nem így történt, mert a rang és vagyon várományosa meghívást kapott az Úr szőlőjébe és ez a meghívás mindennél erősebb volt. Jezsuita szerzetes lett. A kastély tágas termei helyett az igénytelen kis szerzetesi cellát választotta otthonául egy életre és a hármasszerzetesi fogadalommal elkötelezte magát az örökös szegénységre, tisztaságra és engedelmességre. Könyveket írt, hogy általa minél több lelket tereljen az üdvösség útjára. Atyja pappászentelésének évében meghalt és örökség-részből a budai Manréza férfilelkigyakorlatos házat fia építtette fel. Hányan találkoztak itt az évtizedek során a lelki magányban Krisztussal és törekedtek utána lelkiéletük tökéletesítésére. Mennyi kegyelem áradt ki a lelkekre, ki tudná azt megmondani... De jött a háború és nyomában a kommunizmus, mely mindent elsöpört abból, amit apostoli buzgósággal alkotott. Ekkor jöttek az engesztelő áldozat évei. Hét éven át sinylődött börtönben Krisztusért... Hiába dolgozott volna 69 éven át az Úr szőlőjében? Nem. Megtört teste pihenni tér most, de a jó mag, amit elvetett, a szőlő, amit megművelt, még sokszoros termést hoz. Mikor és hol, hány lélekben, ezt csak az isteni Gondviselés tartja számon, az Ő titka...*

(Folytatás a 4. oldalról)

nyozza, hogy «létesíttessék egy demilitarizált és semleges zóna azon az európai területén, amelyet a teheráni és jaltai konferenciákon az akkor fennálló **hadiérdékek miatt** a szövetséges és győztes hatalmak egymás között érdekszférákra osztottak; e semlegesnek nyilvánított területen élő nemzetek számára garantáltassék az ENSz alapokmányában lefektetett nemzetközi **önrendelkezési jog** és ugyancsak az UNO alapokmányában foglalt **emberi jogok** zavartalan gyakorlása.» A Kongresszus a felhívást kellő időben eljuttatja a címzettekhez.

Az ESzMK fogadta a holland sajtó képviselőit, akik ehhez csatlakozóan résztvettek a Kongresszus holland-magyar közös rendezvényén. Ezen v. Radnóczy Antal

térképvezető német nyelven ismertette a NATO és a Varsó Paktum katonai erőviszonyait, Dr. Stankovich Viktor pedig angolul vázolta fel a világpolitikai helyzetet — különös tekintettel a készülő európai biztonsági konferenciára. — Nagyhatású részletes felszólalással szerepeltek holland részről Dr. Broekmeijer ny. tábornok, volt NATO parancsnok, H. Pors és Dr. Verbrugh parlamenti képviselők.

A sajtófogadásnak és rendezvénynek kitűnő visszhangja volt a holland sajtóban.

Mielőtt a kétévente esedékes tisztújító választásokra került volna sor, az elnök meghatott szavakkal búcsúztatta el a nemrég elhunyt Dr. Eckhardt Tibort, mint a magyarság hervadhatatlan érdemeit szerzett államférfiúját. Ezután az ESzMK fájdalommal hajolt meg Dálnoki Veress Lajos akarata előtt, aki magas korára való te-

kintettel leköszönt elnöki tisztségéről. Melleg ünneplés keretében a Kongresszus örökös diszelnökévé avatta Dálnoki Veress Lajost, aki a Kongresszus munkájában a jövőben is résztvesz, s kivételesen fontos alkalmakkor a Kongresszus teljes ülésén elnököl.

Ezek után a Kongr. elnökévé választotta Közi Horváth József pápai prelatust, a nemzetközi keresztény demokráta mozgalom kimagasló alakját; 1. elnökhelyettesé Dr. Stankovich Vikort, 2. elnh.-é Padányi Gulyás Béla volt nemzetgyűlési képviselőt; a Nemzetközi Kapcsolatok Biz. új elnökévé Dr. Fáy-Halász Gedeont választották meg.

Az ESzMK hágai fellépésével jelentős új fejezetet nyitott a hazai érdekek igazi, páratlan képviselésében — külföldön.

Beszélgetés a Pázmáneum Rektorával

Életünk: Rektor Úr, immár egy esztendő telt el azóta, hogy Mindszenty bíboros-primás megérkezett 1971 október 23-án a Pázmáneumba. Azóta a Pázmáneum nevet az egész világon ismerik és ezért gondoljuk, hogy olvasóinkat is érdekelné az intézet múltja, elhelyezkedése és élete itt az osztrák fővárosban. Megkérjük, válaszoljon néhány kérdésünkre. Először azt szeretnénk tudni, hogyan került ide Bécsbe és maradt itt fenn mindmáig ez a magyar egyházi intézet?

Mgr. Gianone: A 17. század első negyedében Magyarország nagy részén a török volt az úr. Ahol pedig a török befolyása nem érvényesült, ott a nyugati egyházszakadás tartotta hitbéli, politikai, sőt olykor háborús feszültségben Magyarország népét. A hitújítás után elodázhatalanná vált a belső egyházi megújulás a trienti zsinat szellemében, mely a papnevelésnek is új irányt szabott. A reformok megvalósítása természetesen hosszabb időt vett igénybe.

Ez volt a történelmi helyzet, amelyben a nagy energiájú és messzeterkintő Pázmány Péter bíboros-primás 1616-ban a magyar egyház élére került. Székvárosa, Esztergom, a török kezében volt, így Nagyszombatból volt kénytelen a rábizott hatalmas kiterjedésű egyházmegyét kormányozni. Egyik első feladatának érezte, hogy a zavaros körülmények között majd egy teljes évszázadig kallódó hívei számára jól képzett és buzgó lelképásztorokat neveljen. A trienti zsinat szellemének megfelelő szemináriumot akart létesíteni, amire az ország területén belül alkalmas helyet nem talált, mégis nagyon kívánatos volt számára, hogy a felállítandó papnevelő intézet, amennyire lehet, közel legyen egyházmegyéjéhez. Így esett választása Bécsre, ahol az egyetemen abban az időben kiváló teológiai fakultás működött a jezsuita rend vezetése alatt. Béctől alig 60 km távolságra volt az esztergomi egyházmegye nyugati határa. Ezenfelül Bécs mint a császár és magyar király székvárosa, biztonságot is jelentett a török betörésekkel szemben és a hitújítással kapcsolatos nyugtalanságok idején.

Életünk: Mikor tudta Pázmány tervét megvalósítani?

Mgr. Gianone: A harmincéves háború kitörése nyomán támadt politikai nyugtalanság és háborús veszedelem öt évre visszavetette a nagy primás szándékának megvalósítását. Az intézet alapító levelét csak 1623-ban állították ki, melyben gondoskodás történt megalapozásáról, igazgatásáról és a növendékek felvételéről és neveléséről. 1624 májusában érkezett az új szeminárium első otthonába, a bécsi Anna-Gasse-ba az első 13 növendék. Ruházatuk gesztenyebarna talárisból állt, amelyhez kék cingulus és kék pallium tartozott. (Az égszínkérek reverenda csak Pázmány halála után lett a pázmániták egyenruhája.) Teológiát a bécsi egyetemen ta-

nultak és előljáróik a jezsuita rend tagjaiból kerültek ki.

Életünk: E szerény keretek között meddig maradt meg az intézet?

Mgr. Gianone: Az első ház csakhamar szűknek bizonyult. Két évvel később az alapító érsek elcserélte az egyetemhez közelebb fekvő kollégiumnak, a Bursa Liliorium-nak épületével, amely a Postgasse és Schönlaterngasse találkozásánál feküdt és előbb a lilienfeldi cisztercita apátság tulajdona volt. Ez kapta a Collegium Pázmániánium nevet s ennek a rövidítése a Pázmáneum. 1670 körül kibővítették és 1900-ig szolgált a magyar papnövendékek otthonául. Igen eredményes munkát fejtett ki a magyar klérus nevelésében. Az első 50 évben több mint 400 növendék került ki belőle.; az 1723-ban ünnepelt első centennárium mérlegeként pedig mintegy 2000 növendékről beszél a krónika, akik közül 6 lett vértanú, 1 bíboros, 3 érsek, 37 püspök és sok száz kiváló lelképásztor.

Életünk: Voltak-e válságos korszakok a Pázmáneum életében?

Mgr. Gianone: A 18. században két ízben is szünetelt a papnevelés a bécsi Pázmáneumban. Először Barkóczy primás rendelte Nagyszombatba 1761-ben a pázmánitákat, de négy év múlva Mária Terézia visszaállította a régi helyzetet. De halála után fia, II. József, önkényes rendelkezéseivel lehetetlenné tette a Pázmáneum működését is. Az épületben süket-némákat helyeztetett el, akiket csak 1804-ben sikerült más épületbe vitetni s akkor megindulhatott újra a szemináriumi élet. Tíz évvel később I. Ferenc császár és király kibővítette a Pázmáneumot. Az esztergomi növendékek mellett Magyarország többi egyházmegyéje is helyet kapott 2-2 papnövendék részére. A Pázmáneum ezáltal Magyarország második általános szemináriumává lett.

A történelmi hullámverés nem kímélte meg az intézetet sem: Bécs ostroma 1683-ban éppoly kevéssé, mint a napoleoni háborúk 1809-ben, vagy az 1848-as események. Az újrakezdés lendülete persze mindig egy-egy fénykort vezetett be és a külső katasztrófák az intézet belső életében is visszatükrözöttek.

Életünk: Mikor épült ez a mostani négyemeletes palotának is beillő épület?

Mgr. Gianone: Gróf Széchenyi Miklós rektor érdeme, hogy a Pázmáneum a századfordulón új otthonot kapott. Az új egyetemhez közel, Bécsnek egyik legszebb fekvésű pontján, a Rossau néven ismert parkban, szemben az Iskolatestvérek akkori árvaházával és annak szép barokk templomával épült 1899/1900-ban ez a mai épület, Czizler Győző tervei szerint.

Életünk: Mikor élte az intézet, ha szabad így kérdeznünk, a virágkorát?

Mgr. Gianone: Virágkorának tekinthetjük e század két első évtizedét, melynek lendületét letörte az első világháború és főként az azt követő összeomlás. Tíz év telt el, míg az új esztergomi érsek, Dr. Serédi Justinián bíboros, a magyar püspöki karral egyetértésben a Pázmáneum fenntartása mellett döntött. Sajnos, ez az új virágkor is csak rövid ideig tartott. Az 1938-as évek eseményei és az azt követő második világháború a Pázmáneum létét újra kérdéssé tették. — A rákövetkező újrakezdés minden ígérete elbukott Európa sajnálatos kettészakadása nyomán. A Szentszékeknek és a bécsi érsekségnek köszönhetjük, hogy a Pázmáneum állt 1971 október 23-án, amikor bíboros-primásunk számkivetésében abba beköltözött.

Életünk: Milyen volt a Pázmáneum környéke 1900-ban?

Mgr. Gianone: Az intézet 1900-ban első volt a 'Grund'-on. Jobbra-balra üres telkek vették körül. Ide jártak játszani a szemközti fekvő árvaház növendékei. 1904-ben melléje építették a monarchia konzuli akadémiáját, melyet 1945-ben az Amerikai Egyesült Államok kormánya vett meg, s itt rendezték be követségüket. A csillagos lobogó alatt ott maradt máig az osztrák-magyar címer és a fölírás: Indivisibiliter et inseparabiliter. Az árvaház 1913-ban átadta helyét a bécsi érseki egyházmegye papnevelő intézetének s a kis templom oldalához akkor építették a második szárnyat. Bérházak nőttek ki köröskörül a földből. A Währing felé vezető főútvonalról a Strudelhofgasse-ig az egyetem építette fel fizikai és kémiai intézeteit a császári és királyi korszak utolsó éveiben. A régi betűk kopott nyomain emlékeztetnek egy letűnt fényes korszak nagy teljesítményeire. Az árvaházról elnevezett utca ettől kezdve viseli a nagy bécsi fizikus professzor, Ludwig Boltzmann nevét.

A Pázmáneum negyedik emeletéről ragyogó kilátás nyílik északkelet felé: tiszta időben a Morván túl Malackáig elláthatunk. A kerten túl a svéd követség fekszik, azon túl a Liechtenstein hercegek nyári palotája, amely ma építészeti kiállítások színhelyeül szolgál. A magaslatról levezető lépcső, a romantikus Strudelhof-Stiege, Heimito von Doderer korszak-regénye óta (1951) a császárvárosból az új időkbe átvedlő Bécs szimbólumává lett.

Életünk: Mi a jelenlegi helyzet?

Mgr. Gianone: Természetesen, az élet nem áll meg, az megy tovább. A szemközti egyházmegyei szemináriumhoz új társépületet emeltek. A kispapoknak szánták, de, sajnos, azok száma, mire az építkezést befejezték, erősen megcsappant s most kurzusokat rendeznek benne világi munkatársaknak. Új szállodák emelkednek a környéken az egyre nagyobb méretekben kibontakozó turizmus érdekében. A Pázmáneummal szomszédos Berchtold-palota

Ádám György főlelkész 60 éves

Családiasan kedves és meleg, meg-megisméltendő ünneplés színhelye volt november 24-én a müncheni magyar lelkészség, ahol a nap folyamán számos küldöttség kereste fel a külföldi magyar katolikusok szetszéki megbizottját, Mgr. Ádám Györgyöt, hogy egyesületeik és szervezeteik nevében köszöntsék 60. születése napján és kifejezhessék iránta az ünnepélyes alkalommal jókívánásaikat, hálájukat és szeretetüket.

A külföldi magyar lelképásztorok nevében a németországi papi szenátus tagjai üdvözölték. Utánuk érkeztek a németországi egyesületek csúcsszerveinek, a Magyar Iskolabizottságnak, a Széchenyi Kultúrkörnek, a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének, az Ymca-nak, a Pax Romanának, a magyar sajtónak, a külföldre szakadt szerzetesrendeknek és végül a cserkészeknek képviselői. Mindnyájan szívük melegével köszöntötték a jubilánst és valamennyien örültek annak, hogy Ádám főlelkész aggasztó és hosszantartó betegségéből felépült s most továbbra is élén állhat annak a nagyszabású és sokirányú munkának, mely a magyar emigráció vallási és kulturális életét kibontja és fenntartani segíti.

Sokan voltak, akik a hivatalos kereteken túl magánszemélyekként is jelentkeztek levélben, telefonon, ajándékokkal, elsősorban Németországból, de Európa minden országából is érkeztek a születésnap gratulációk Münchenbe. Az ünneplők sorából nem hiányoztak a németországi barátok és munkatársak sem. Köszöntötték a 60 éves magyar főlelkészt a Német Karitás, a Haus der Begegnung, az Acckermann-Gemeinde, a Münchener Magyar Intézet nevében is. Egyházi részről nagy örömet szerzett Mgr. Ádám főpásztor, Mindszenty József bíboros-primásnak és a müncheni egyházmegye általános érseki helynökének, Mgr. Gebhardt Gruber-nak üdvözlése. A jubiláns kétévtes értékes munkájáért az előbbi főpásztori, az utóbbi egyházmegyei elismerését fejezte ki.

A születésnapon hangulatos jelenetek is

néhány éven keresztül a két nagyhatalom leszerelési konferenciájának színhelyéül szolgált. Magában a Pázmáneumban vasúti misszió és diákokotthon működik, mivel jelenleg egyetlen kispapot sem nevelnek ennek a nagymúltú és eredményes papnevelőintézetnek a falai közt. E szomorú helyzetnek is a vasfüggöny az oka.

Mindszenty bíborost, aki ismeri az intézet múltját, a Pázmáneum jövője is foglalkoztatja. Terveket sző legnagyobb elődje egyik fényes alkotása további fennállásának és működésének a biztosítására. Jelenlétével és az innen szétsugárzó sokirányú tevékenységével azonban máris új jelentőséget adott ennek a bécsi magyar szemináriumnak.

lejátsszódta. Bájos volt a cserkészek megjelenése és köszöntése. A kiscserkészek furulyaszó mellett köszöntődalt énekeltek, és ezután — készülés nélkül — a jelenlévő felnőttek nagy tetszésére magyar népdalokat adtak elő.

✱

Úgy gondoljuk, érdemes megállni ennek az életútnak a 60. événél, melyből negyedszázad jutott az emigráns magyar tömegekkel való foglalkozásra. Ismeretes, hogy Ádám Györgyöt főpásztorra már fiatalon, a pálya elején jelentős lelképásztori állásba helyezte. Prefektus lett a pesti Szent Imre Kollégiumban, ahonnan a két háború között olyan sok kiváló tagja került ki a katolikus magyar intelligenciának, akik nagyszerűen felkészítve képviselték a keresztény elveket egyéni, családi életükben és a társadalmi körben. Innen került még szintén fiatalon a Pázmáneumba, ahol a kispapok lelkivezetését bízta rá a magyar püspöki kar. Egyévtizedes eredményes tevékenység után, amikor a Pázmáneum nem folytathatta tovább működését. Ádám György, aki már eddig is sokat tett a menekültekért, átvette a németországi főlelkészséget. Ebben a felelősségteljes állásban két évtizede végzi egészségét felmorzsoló, nehéz munkáját.

Csak, aki közelebbről ismeri a megoldandó feladatokat, az tudja értékelni az itt elért eredményeket: a magyar lelkészség megszervezését előbb Németországban, most egész Európában és az öt világ részben. Kiszélesedett főlelkészsége alatt a karitászevékenység is. Hogy minél többet segíthessen emigráns magyaroknak, kereste és kiépítette a kapcsolatokat a belga és a holland karitás intézményeivel is. A szerzett segélyekből bőven részesedtek az új menekültek, sőt az otthoniak is éveken keresztül.

Főlelkészsége alatt megélenkült a magyarok hitélete mellett kulturális életük is, mivel neki sikerült ehhez is megteremtene a szükséges feltételeket. Támogatta a magyar ifjúságot s ebben a tevékenységében nem lehet említés nélkül hagyni, hogy az ő érdeme a müncheni diákokotthonnak, a Paulinumnak a létrejötte, melyben magyar vezetéssel számos keleteurópai emigráns fiatal kapott meleg otthont és gondozást egyetlen évei alatt.

Mindig tudta Ádám főlelkész azt is, hogy a szétszórtságban élő nép egyik összetartója a sajtó, akármilyen szerény keretek között jelenléti is meg. Ő teremtette meg a nyomdai lehetőségeket ahhoz, hogy a németországi magyar katolikusok lapja, a Pannonia Sacra másfél évtizedig szolgálta a hívek lelképásztori érdekeit és segítette megőrizni a magyar nyelvet és a magyarságismeretet. Mikor pedig javultak a viszonyok és szervező munkájában az emigráns összefogás lehetőségei odáig

jutottak, hogy ennek megérték az előfeltételei, létrehozta az Életünket, az európai katolikus magyarok lapját. Persze támogatott minden érdemes és jószándékú más lapot és irodalmat is.

Megemlíthetnénk még a nagyszabású ünnepeket, az egész Európára kiterjedő rendezvényeket, első helyen a Szent István Millennium sikeres összeseregléseit, mint pl. Bambergban, Brüsszelben, ahol az ő kezdeményezésére rendezett jubileumi szentmiséken eddig sose látott többezres zarándokszereg jött össze. Vannak ennek a főlelkészi munkának aztán nem látványos, sőt keserűséggel teli súlyos adminisztratív területei. Főleg itt akar érvényesülni a messzebről tervezett és irányított fondorlat. De Ádám főlelkészt körültekintése, türelme és alázata átsegíti itt a nehézségeken és ezeknek a tulajdonságoknak a birtokában, ha a mi emigráns körülményeink közt nem is a szükséges gyorsasággal, de mindig megoldja a súlyos problémákat és diadalra viszi a magyarság ügyét.

Legnagyobb szabású alkotása azonban a magyar gimnázium. Erről azonban hallgassuk meg a leghivatottabbnak, főpásztorának, Mindszenty bíboros-primásnak a véleményét:

Főlelkész Úr!

Nagy örömet jelentett számomra június 14-én és 15-én a Kastl-i Magyar Gimnáziumban tett látogatásom. Jól esett látnom a külföldi magyaroknak ezt a nívós fellegvárát. A diákok pompásan szerepeltek az ünnepségen és különösen szépen énekeltek a templomban. Örülök, hogy a tanári kar kiváló és értékes munkát végző tagjaival is megismerkedhettem.

De mindenekelőtt Főlelkész Úrnak akárcsak kifejezni főpásztori köszönetemet és elismerésemért azért a másfél évtizedes odaadó fáradozásért, mellyel számos nehézséget és akadályt elhárítva megszerezte és fenntartotta a magyar menekült ifjúságnak ezt a meleg otthonát és magas színvonalú tanintézetét. Különösen nagyra értékelem az állami hatóságokkal kiépített és fenntartott eredményes kapcsolatokat.

Kérem, tolmácsolja hálás köszönetemet és főpásztori elismerésem az Iskolabizottság tagjainak, a tanároknak, a szülőknek és az intézet jótévedőinek is.

Ezekhez a szavakhoz már nem kell és nem is lehet semmit hozzáfűzni, legfeljebb annyit: Isten fizesse meg!

És utolsónak az Életünk szerkesztősége és olvasói is csatlakoznak az ünneplőkhöz és azt kívánjuk, hogy Mgr. Ádám György még hosszú éveken át végezhesse jó egészségben ezt a nehéz, felelősségteljes, de mégis szép és eredményes munkát.

Ad multos annos!

VECSEY JÓZSEF

Szent Erzsébet ereklyéi

A németek büszkén «die grösste deutsche Frau»-nak nevezik a mi Erzsébetünket és egy ősi himnusz «gloria Teutoniae — Teutonia dicsőségének» zengi őt. Nem Németország dicsősége, nem is hazánké csupán: az egész világé. A középkor szentjeinek sorából kétségtelenül az egyik legkimagaslóbb Erzsébet alakja. Négy éves, amikor királyi szülei a szövetséges türingiai örgróf fiával jegyzik el s a kor szokásának megfelelően jövendő otthonában, Wartburgban neveltetik. Korán jelentkező vallásossága és önfeláldozó könyörülete a szegények, betegek iránt nem fért össze környezetévilágias szellemével. Élete utolsó éveit özvegyen, önként vállalt szegénységben töltötte Assisi nagy szentje példájára, aki életével és egyéniségével az elpuhult középkorvég szemé elé eleven, következetes és vonzó valóságban állította oda a komoly evangéliumi élet és keresztény lemondás eszmei képét.

Síremléke

Erzsébetet halála után nyomban szentként tisztelte a nép. Sírjából való fölemeltetése gyermekei jelenlétében történt, de e ritka eseményen magyarországi rokonai közül senki sem volt jelen. A holttestet eredetileg a szent által építtetett Assisi Ferenc-kórház kápolnájában helyezték nyugalomra, majd a német lovagrend, mint a kórház jogutódja, még a szenttéavatás évében — a rokon Konrád grófnak, a lovagrend akkori nagymesterének irányításával indította meg Erzsébet emlékére a marburgi dómnak, a német gótika e remekének építését.

A szenttéavatást négy évvel a temetés után, 1235-ben, IX. Gergely pápa végezte, még a szent atyja, II. Endre, testvérei s több rokona életében. A tiszteletére emelt templom északi kereszthajójának északkeleti sarkában áll szent Erzsébet síremléke: a tumba s a föléje, négy oszlopon emelkedő baldachin; a mauzoleum azon a helyen épült, ahol a valamikori Ferenc-kápolna közepén az eredeti sír feküdt. A szent csontjait remekmű, aranyozott ezüst-ereklyetartóba helyezték, amely napjainkban is, a színes üvegablakok után a dóm legjelentősebb középkori műalkotásának számít és a sekrestye vasrácsos fülkéjében látható.

Szétszórt hamvainak sorsa

Háromszáz évig nyugodtak itt a szent hamvai. 1539-ben, a hitújítás egyik vezére, gr. Hesseni Fülöp — Erzsébet egyik leszármazottja — bálványimádásnak tartva az ereklye-kultuszt, erőszakkal behatolt a templomba, felnyitatta az ereklyetartót és szent őse csontjait, zabostarisznyába helyezve — a külön ereklyetartóban őrzött fejét, a valamikor neki ajándékozott régi aranykoronával együtt a marburgi örgrófi kastélyba vitette, majd a marburgi Szent Mihály-templom temetőjében titokban elásatta. Ez idő óta Erzsébet marburgi sírja

üres és bár a nagy zarándoklatok megszüntek (a dóm protestánsná lett), a kat. hívek — tudunkkal — ma is látogathatják a szent sírját s a város prot. lakossága is bizonyos kegyelettel őrzi annak emlékét, akinek Marburg történelmi nagyságát köszönheti.

Fülöp gróf még V. Károly császár felszólítására sem adta vissza az ereklyét, de az 1564. évi schmalkaldeni háborúban a császár csapatainak fogságába jutva, az elrablott ereklyék visszaadására kényszerült. Átvételüket a marburgi német lovagrend megbízottja, Johann von Rehen 1548 júl. 12-i kelettel igazolja. A közben protestánsná lett marburgi templomban az Erzsébet-ereklyék nyilvános tisztelete nem volt többé lehetséges, ezért azokat egy vasládába zárva (in einer «eisernen Truhe») a legnagyobb titokban elásták — a rövid időre ismét katolikussá vált templom padlója alá.

1854-ben, a marburgi dóm általános, nagy renoválási munkálatai közben, padlójavítás alkalmával akadtak egy kb. 150 cm hosszú, kivájt kötömbre és egy ebbe illesztett ólomszekrénykére. Benne összekötve számos csontot találtak, de közelebbi vizsgálatukat elmulasztották, noha biztosra volt vehető, hogy Szent Erzsébet csontjait találták meg. A leletről jegyzőkönyvet vettek föl, a fémszekrényt régi helyére süllyesztették és a nyílást kölappal fedték be. A további kutatást nem engedélyezték.

Meglepő, hogy az 1548-i ereklyeátvételkor von Rehen lovag vasládát említ, az 1854-i lelet jegyzőkönyve pedig ólomszekrényről ír és a ládák tartalmának leírása — a fej kivételével — kis eltéréssel egyezik. A két láda azonosnak tekinthető, jogos tehát a kérdés, hová tűnt a szent fejereklyéje, amelyet Fülöp hesseni gróf von Rehen lovagnak átadott? Erzsébet bécsi fejereklyéjének a története nemcsak megnyugtató választ adhat e kérdésre, de bizonyosságot szolgáltat afelől, hogy az 1854-i lelet csak Erzsébet ereklyéinek a gyűjteménye lehetett.

A bécsi ereklyék hitelessége

1574-ben ugyanis IX. Károly francia király házasságot kötött — a magyar hercegnői címet is viselő — Habsburg Erzsébettel, aki özvegyesre jutva, Párizsból visszatért Bécsbe és itt 1582-ben a klarisszák számára kolostort alapított. Az özvegy királyné bátyja, Miksa osztrák főherceg volt ezidőben a német lovagrend nagymestere, aki 1609 februárjában kelt írásában bizonyítja, hogy ő nővére védőszentjének, Szent Erzsébetnek fej- és két sípcsontereklyéjét a frissalapítású bécsi szent Klára-kolostornak ajándékozta. 1588-ban ezért nyitatta föl alamizsnakezelőjével, Kornelius von Lautern lovaggal a szent marburgi sírját, abból a nevezett ereklyét kiemeltette és Bécsbe vitette. Ennek hitelességéről a jelzett okmányban

névalírásával és pecsétjével kezeskedik.

Mivel mindez kb. 40 évvel azután történt, hogy Hesseni Fülöp visszaadta az ereklyét, így bizonyosra vehető, hogy még élő szemtanúk emlékeztek az ereklyéknek a marburgi dómba való elrejtésének pontos színhelyére. Így kerültek az értékes ereklyék Bécsbe, ahol zavartalan tisztelet tárgyai voltak 1782-ig, amikor a klarissza-kolostor is áldozatául esett II. József önkényének, aki a szóbanforgó ereklyét — ékköves díszítéseiktől megfosztottan — a bécsi Erzsébet apácák konventjének ajándékozta. A nővérek az ereklyét kristályüveg-szekrénybe tették és a díszétől megfosztott fejre új koronát helyeztek.

Az ereklyét minden év Szent Erzsébet napján (nov. 19.) és nyolcada alatt a kolostortemplom egyik oltárán nyilvános tiszteletre kihelyezik, egyébként azokat — mint a legnagyobb Erzsébet-ereklyét — a zárdában őrzik. Bécsi tiszteletük így régi hagyományra tekint vissza, amiben természetesen jelentős szerepe volt azok Bécsbe hozatalának. Tiszteletüket és az Erzsébet-ünnep fényét emelte több pápának (V. Pál, VIII. Orbán, VII. Sándor, XI. Ince és VIII. Sándor) teljes búcsú elnyerésére vonatkozó engedélye nov. 19-re a bécsi konvent nővérei és a hívek számára.

A velük kapcsolatos történeti események és okmányok valódiságuk mellett szólnak. A fej- és sípcsont ereklyék hitelességét több püspök (Artz Ödön M. bécsi segédpüspök 1782 nov. 15. és Pollitzer Mátyás ugyancsak bécsi segédpüspök 1846 febr. 6.) utoljára Nagl Ferenc bécsi bíborosérsek (1911-13) ellenőriztette és engedte meg azok nyilvános tiszteletét. A szent bécsi fejereklyéjéről hiányzó alsó állkapocs-csontot (és nem koponyarészt, mint egyesek hitték) a besançon-i Szent Jakab-templom őrzi.

A legújabb ereklyekutatás és a bécsi egyetem antropológiai bizottsága 1931-ben ismét megvizsgálta az ereklyét és igazolta azok hitelességét; a vizsgálat jegyzőkönyvét a bécsi Erzsébet-nővérek archívuma őrzi.

Ereklyék egyéb városokban

Több európai város is dicsekedhet szentünk ereklyéivel, amelyek részben még azokból a testrészekből valók, amelyeket sírból való fölemeltetése alkalmával választottak le a holttestemről, amelyet a vakbuzgó tömeg valósággal megrohant. Szívét a cambrai-i dómban őrzik, néhány kisebb csontját a brüsszeli kármeliták kolostorában. Egyéb kisebb ereklyéi Hannover, Boroszló és Köln templomaiba kerültek. Erzsébet fátyolát nagynénje, szent Hedvig sziléziai hercegnő szerezte meg.

Néhány más bécsi templomban is vannak Erzsébet-ereklyék. A székesegyház főoltárába 1647-ben helyezte el Breuner Fülöp püspök a többi közt a szent magyar királyleány ereklyéit. A dóm kincstárkápolnája pedig egy románstílusú monstranciában őrzi a szent egy csontereklyé-

Szent Erzsébet az önkéntes számkivetésben

Bécsben a Szent Erzsébet harmadrendiek templomában, ahol a szent ereklyéit őrzik, november 19-én Mindszenty József mondotta a szentmisét és a következő szentbeszédet:

Kedves Híveim!

Szent Erzsébetről, kinek tiszteletében mi most együtt vagyunk, áll az Irás szava, hogy látványa lett a világnak és az angyaloknak. Csodálatos az ő élete, sokban a magunk életére ismerünk abban. Bár ő emberi felfogás szerint magasan, királyian jött a világra és szentek indíttását kapta a családban. A király-apa révén rokonának mondhatta szent István királyt, szent Imre herceget, szent László királyt, az anyai meráni ágon pedig rokona volt szent Mechthildisnek és szent Hedvignek...

Aztán figyeljük az élet zuhogását fölötté. Négy esztendőskorban emigráns volt ez a kis Erzsébet. Ama idők szokása szerint a királyi családoknak a leányait átadták a kérőknek, hol országos érdekből, hol nem azért. És jöttek a messze Wartburgból a kérők, hát odaadták, mivel a bőséges családból jut; nem úgy van, mint az egykés családokban. 4 évesként adták oda Wartburgba. Ő ugyan nem a vasfüggönyön ment át, mint ahogy közülünk számosan vasfüggönyön át jöttek nyugat felé. Ő a Dunán hajón jutott el Wartburgba, miután megjárta Sárospatakot, ahol született, miután élt Esztergom-

jét. A német lovagrendnek a szent tiszteletére épített templomával (amely a bécsi magyar isztentisztelet színhelye) összefüggő kincstár és múzeum egyik nagy értéke Erzsébet szenttéavatásának eredeti pápai okmánya. A kapucinusok gondozására bízott császári sírbolt kápolnájában többszáz ereklyét őriztek. Ezek jegyzéke néhány magyar szent ereklyéje között Szent Erzsébet 6 ereklyéjét sorolja föl. Ugyancsak van ereklyéje a IV. ker. Erzsébet-plébániatemplomnak is.

Szent Erzsébet emlékeinek sorsát-útját végigkísérve, érezzük magyar kötelességünknek, hogy ünneplése több legyen hangulatnál és lelkesedésnél. Születése hétszáz-éves fordulóján, 1907-ben egy fiatal német poéta a pozsonyi várrom előtt elmerengve, az esthajnalcsillagban Erzsébetet énekelve meg, tanítóan írta:

«O du Abendstern, o du Abendstern,
Hoch über des Schlosses Zinnen,
O leuchte in unsere Herzen hinein
Erbarmen — und Dulden — und Minnen!»

Nov. 19-én a mi imánk is ez: Hajnalcsillag az Árpádvár ormán, hints a mi szívünkbe is, főként a magyar asszonyok, leányok szívébe, «Erbarmen»: könyörülő karitást, «Dulden»: hősi türelmet s erőt a szenvedésben és «Minnen»: a hitben gyökerező, rendíthetetlen istenszeretetet.

CSER-PALKOVITS ISTVÁN SJ

ban és Székesfehérvárott. Egymaga jött az új családi kíséret körében idegenbe, 1000 kilométerre.

Mikor 6 éves volt, akkor hallja az édesanyja halála hírért, akit egy összeesküvésben megöltek. Mit érezhetett messze idegenben ez a 6 esztendőskislány ott Wartburg városában? És senki sem javasolta, hogy elmenjen a temetésre, aminek az idejét akkoriban nem is igen lehetett tudni. 9 éves volt és a vőlegénye, akivel együtt nevelkedett a kor szokása szerint, thüringiai Herman örgróf, hirtelen meghalt. Megszűnt a támasza a családban. Arról volt szó, hogy hazaküldik, mert csak imádkozik mindig és elpazarolná a világ minden kincsét, mert a szegényeket keresi folyton. A családnak az idősebbjei, az ő vőlegényének a szülei, azok tartóztatták. Nem nagy kedvvel maradt, mert igen heje-hujás volt az udvari élet és ő komolyabb életre vágyott.

Az elhunyt vőlegénynek a szülei úgy döntöttek, hogy a másodszültöt lesz most a vőlegénye, Lajos örgróf. Őt folyton heccelték a vidám, táncos, heje-hujás elemek az udvarnál: El kell küldeni ezt a leányt, nem közénk való. Ő azonban azt mondta: Látjátok azt a hegyet ott künn, ha az a tetejétől a fenekéig mind arany volna és azt mind nekem tudnátok adni, nem cserélném el Erzsébettel. És Erzsébet viszsamaradt és 14 éves korában fényes esküvővel lett a felesége ennek a Lajosnak. 6 esztendeig éltek együtt házasságban. A házasságnak 3 gyümölcse volt: 3 gyermek. Szent Erzsébet szerette a férjét, mint ahogy hitvesek között ez rendjén van és gondosan nevelte a 3 kis csemétét, mint jó édesanyák szokták.

Mikor Erzsébet 20 esztendőskor lett, a férje azt mondta: Keresztes háborút hirdetnek, keresztes hadsereg indul Olaszországból. És kérte a hitvese engedélyét. Az Úr Jézus szülőföldjéről Erzsébet nem tiltotta el a férjét. A férje elment, de nem látta meg soha a Szentföldet, sem többé Wartburg várát a családjával. Kitört ama kornak a gyenge orvosi viszonyai között a malária és Lajos is áldozata lett. Itt van a második temetés, amelyiken Erzsébet nem vehetett részt. És Lajos bajtársai visszajöttek. Azokat haldokolva kioktatta, hogy legyenek védelmére — rosszat sejtve — feleségének és gyermekeinek.

Védtek is most már, hogy a férj nem élt, mivel az ellenséges elemek igyekeztek eltávolítani és a 3 gyereket kivenni az ő nevelése alól. Hát ő inkább kivonult Wartburgból a 3 gyerekkel, de a 3 gyereket nem adta oda. Ment a várból le Eisenachba, ott a korcsmának az istállójába húzódott be és éppen karácsony estéje volt. Éjjélben megszólalt az éjjéli misére szóló harang és viszi apróságait föl a szerzetesek templomába és arra kéri a szerzetes atyát, mondana Te Deumot, mivel a kis Jézus méltónak találta őt, hogy kicsikéivel együtt ugyanazt a karácsony estét

kapja, amilyenben Neki része volt miérettünk.

Aztán folytatta tovább az irgalmasságot, nehezebb körülmények között. Aztán kikereste a vidéknek a legkeményebb gyóntatóját, Konrádot és annak szigorú vezetése alá adta magát. Különös eset a mi korunkban, amikor az emberek elfelejtik a gyóntatószéket nem egy vidéken. Különös dolog, hogy ő a legszigorúbb gyóntatót választja, mikor ő maga is szigorú volt önmagához. 24 éves korában halott. Vezeklő, szenvedő élettel. Egyszer jött hozzá egy fényesen öltözött magyar küldöttség. Otthon tudták, hogy özvegy, tudták, hogy árvái vannak, tudták azt is, hogy inséget szenved. Hívták haza magyar földre. Szent Erzsébet nem ment haza. Nem mintha hazáját nem szeretete volna. Jobban szeretete hazáját, mint azok, akik seregestől tódulnak haza rosszabb viszonyok között, de azt mondotta és akkor igazat mondott: Magyarország boldog ország, ott nincsenek szegények, nincsen éhség, őt kötik ide az itteni szegények és azért nem megy haza. Négy esztendő múlva már szentté avatják és édesapja, II. Endre királyunk még imádkozhatott az ő megdicsőült lányához.

Bár vannak magyarok nemcsak itt nyugaton, vannak odahaza is, akik jó hírekkel jönnek és mennek. Azonban mi legyünk óvatosak, most nem lehet azt mondani Magyarországról, mint amit a magyar küldöttség mondott szent Erzsébetnek. Van azután hazátlan magyarok Szibériában is. Még nehezebb sors, mint az őt világrészbéli sors. Most érkezett egy levél az egyiknek életalkonyáról. Az itteni özvegyhez és a családhoz. Beteg lett és az orvos tudott adni egy szíverősítő injekciót, de mindjárt megmondta, hogy több injekció nem lesz már, többet nem tud adni. Ő rövid idő alatt kétszer is elvégezte szentgyónását, mert ott vannak papok is és ott a gyónás ma is fontos, ha hozzájutnak a paphoz. És volt ott egy másik haldokló pap, akinek a számára szintén átváltoztatta a kenyeret a még ép pap. És akkor ezt a világit kérte meg, hogy paptársához vinné el az Oltáriszentséget. Nagy-nagy boldogságában ez a főrangú magyar világl azt mondta: Hála Isten, hogy én is lehetek egyszer diakonus, szerpap, mert én vihetem el a haldoklóhoz a dobozban az Úr Jézus szent testét.

És aztán visszatért és másfél órát elbeszélgetett a gyóntatójával és azt mondta: Az emberek nem tudják azt, hogy milyen értéke van a katolikus vallásnak; itt Szibériában mit jelent a szenvedőknek. És ha én még hazajuthatnék, mindig azt mondanám az embereknek, hogy becsüljék meg a katolikus hitet és hogy értékeljék a katolikus vallást.

Tanuljunk mi ebből, tanuljunk szent Erzsébet példaadásából és legyünk hűek a mi értékeinkhez és ne futkossunk silányságok és divatok után. Amen.

Az egyházi festészetéről

Hullámhegyek és hullámvölgyek váltakoznak a művészet örök folyamában. Virágzó korszakokat látszólagos visszaesés követ, hogy azután ismét új élet induljon meg az új időknek nyelvén.

A 18. századi egyházi festészet Tiepolo és Maulbertsh freskóin érte el fénykorát. Utána — főleg a francia forradalom viharainak hatása alatt — hanyatlás következett, melyből csak a 19. század első évtizedének végén indult meg újra a felemelkedés. Ennek színhelye Róma, az akkori európai művészet központja.

1809-ben Bécsben a Szent Anna-Akadémia fiataljainak egy csoportja megalakította a «Sankt Lukas Bruderschaft»-ot azaz a céllal, hogy az elerőtlenedett egyházi festészetet új lelkeséggel töltsék meg. Röviddel később, 1810-ben, a Bruderschaft tagjai, Friedrich Overbeck német festő vezetésével Rómába költöztek. Egy év múlva odaérkezett a kor másik német nagymestere, Peter Cornelius is, majd 1815-ben, Karl Schorr von Carolfeld leérkezése évében együtt volt az új egyházi festészet egész vezérkara.

Hamarosan otthonra is leltek: beköltöztek az elhanyagolt Sant' Isidoro kolostorba, melyet nagyon alacsony bérösszegért sikerült megszerezniük. Ott hamar kialakult a német léleknek annyira megfelelő szigorú céhrendszer, alapszabályokkal, összejövetelekkel és az elmaradhatatlan filozófálással.

A nazarénusok

A Bruderschaft tagjai külsejükben is kifejezésre juttatták testületi hovatartozásukat: hosszú haját viseltek, mezítlábas saruban jártak és már együttlakásukkal is hangsúlyozták elkülönültségüket a köznap világtól. Művészetükben szinte forradalmian nagy célokat tűztek maguk elé: szembehelyezkedtek a kiapadt rokokó művészettel, de szűknek találták az azt felváltó klasszicizmus kereteit is. A Raffael előtti idők festőinek mély áhitatát és formanyelvét tekintették mintaképűknek, abból kiindulva törekedtek az új művészetet megteremteni.

Felfedezték a katolicizmus gazdag kulturális értékeit és azokat a felfedezés örömeinek tüzes buzgóságával propagálták. Nem voltak mind született katolikusok, maga Overbeck sem, de vele és Schnorr von Carolsfelddel együtt sok művész tért át a katolikus hitre, sőt lett nagyon buzgó katolikus.

Az Overbeck körét alkotó festők a Quattrocento primitívjeinek mély áhitatát, egyszerűségét, őszinteségét vették mintaképű. De ez rejtette magában bukásuk csírát is. Mert valójában ők is egy elmúlt idő művészetét próbálták feléleszteni, egy időét, melynek más volt a lelke és a céljai, mint azé a koré, amelyben ők éltek. A Rómában élő, szabadabb szellemű mű-

vészek, némi csúfolódó árnyalattal, «nazarénusok»-nak nevezték el a Bruderschaft tagjait, de ennek az elnevezésnek csúfolódó jellege hamarosan megszűnt és mindmáig általánosan elfogadott neve lett a múlt század első felében nagy jelentőségre szert tett festészeti irány követőinek.

A beuroni iskola

A 19. század második felében Róma elvesztette jelentőségét és a naturalista-impresszionista művészet idején Párizs lett a művészeti világ központja. Ennek a művészeti forradalmakkal telt félszázadnak a vége felé újjáéledt az új idők új szellemében megifjodott egyházi festészet is, de nem Párizsban, hanem egy délbajorországi kisváros, Sigmaringen közelében a Duna mellékén fekvő Beuron benedekrendi kolostorában.

Megindítójá Peter Lenz német építészszo-brász-festő (1832-1928), a nürnbergi iparművészeti tanára volt, aki 1876-ban belépett a Szent Benedek-rendbe és szerzetesi nevéen, mint P. Disiderius Lenz, lett az új stílust teremtő beuroni művészeti iskola megalapítója és feje. A 19. század végén már nemzetközi jelentőségű lett a «Beuroner Kuntschule», melyben Disiderius atya mellett munkatársai, Jakob Wüger és Fridolin Steiner munkálkodtak a modern idők egyházi festészetének kialakításán. Desiderius atya 1898-ban «Zur Ästhetik der Beuroner Kuntschule» című könyvében foglalta össze iskolája törekvéseit. Lényege: egyházi festészetünknek az ó-keresztény hagyományokból, a kezdeti idők szimbolikájából, romlatlan tisztaságából és egyszerűségéből kell kiindulnia, azt kell megszólaltatnia modern formanyelven. Ennek megfelelően ez a művészet az alakok ábrázolásában nem törekszik naturalizmusra, hanem — az egyházi művészet transzcendentális jellegének megfelelően — stilizált formában jeleníti meg az egyes alakokat és stilizáltságra törekszik a kompozíció egészében is. Unnepélyes mozzulatok, szimmetrikus elrendezés, bensőséges hittel telt mély gondolati tartalom jellemzi a beuroni bencés művészet alkotásait. A stilizálásra való törekvés nemcsak a nyugodt vonalvezetésben, hanem a harmónikus színskálában is megnyilvánul: a finoman összehangolt színek mellőzik a harsogó színfoltokat és szerephez jut az arany is, a maga időtlen ragyogásával.

A beuroni iskola első nagy művei az ottani bencés kolostor Maurus-kápolnájának falfestményei (1870), de az érett beuroni művészet Montecassinoban bontakozott ki, a bencés anyakolostor falfestményein, az 1900-as évek elején. P. Desiderius vezetése alatt az iskola több tagja dolgozott a nagy művön.

A kor egyházi festészetére világszerte felfrissítőleg hatott a beuroni bencések művészete. Hazánkban is voltak követői.

Leghívebben beleélte magát a beuroni szellembe a századforduló idejének ismert festőművésznője, Angyalffy Erzsébet, aki 1861-ben Pécsen született és ugyanott halt meg 1940-ben. A művésznő Budapesten a Mintarajziskolán (a későbbi Képzőművészeti Főiskolán) Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt, majd Bécsben és Párizsban tanult, de kétségtelen, hogy a falfestészet terén két hazai mestertől tanult legtöbbet. Kezdetben aktokkal és arcképekkel szerepelt a budapesti Múcsarnok tárlatain, de később megismer- te a beuroni bencés művészetet, annak a követésében lelt ömagára és 1900-ban megfestette legnagyobb szabású művét a bécsi Pázmáneum kápolnájának egész falat betöltő oltárképét, két grófi munkatársának, Széchenyi Emiliának és Széchenyi Jenőnek segédletével. Az oltárképét száraz vakolatra, «al secco» eljárással festette a művésznő, művét két részre osztva. Az alsó rész központja Jézus megdicsőült alakja, körülötte az erényeket szimbolizáló angyalok karával, szimmetrikus elrendezésben.

Művészetileg legsikerültebb a nagy mű első része: magyar szentek a Szűzanya trónusa körül. Zártágában is szabadabb és festőibb, mint az alsó rész. Érezni, hogy itt a stílus kötöttségén úrrá lett a művésznő magyar érzése.

A világháború utáni helyzet

Inter arma silent Musae. Boldogtalan századunk első felének viharai nem kedveztek az egyházi festészet további fejlődésének, de már a két világháború közötti, viszonylagosan békés időszak is, rövidsége ellenére megmutatta, hogy ha a körülmények engedik, új életre kel az egyházi festészet is, új formanyelven, új felfogásban. Hazánkban ezt tanúsítja több jelentékeny festészeti alkotás, köztük a budai Szent Anna templom mennyezetfreskója és oltárképeinek sora, melyen az 1930-as évek fiatal magyar festőművészei eredeti, modern, újszerű formában tettek tanúságot hittel telt művészetükről. Molnár C. Pál, Aba Novák Vilmos, Heinz Henrik, Kontuly Béla, Jeges Ernő és Istókó-vics Kálmán neve érdemes itt a megemlékezésre.

Napjainkban mélypontra jutott a festészet s vele az egyházi festészet is. Korunkra jellemző a festők óriási száma és a nagy művészek hiánya. És nagy festők hiányában nincsenek nagy művészeti alkotások sem. Az atomkorszakban látszólag nincs keresnivalója a művészetnek, de a művészet örök és az élet megmásíthatatlan törvénye szerint a hanyatlást mindig fellendülés követi. Kétségtelen, hogy eljön az egyházi festészet új fellendülésének az ideje is.

BÍRÓ BÉLA

A megtalált Paradicsom

Adám és Éva fiai elfojthatatlan nosztalgiával keresik az elveszett Paradicsomot. És hányan találják meg?

Colombóban Ceylon szigetén köt ki a hajóm E kis ország lakói abban a boldog öntudatban élnek, hogy itt lakott az első emberpár, akik itt éltek paradicsomi boldogságban.

Jövet egy különös szigetcseke mellett hajóztunk el. Mintha egy óriás fekete ördög feküdnék az Óceánban. Mozdulatlanul is él és mi borzongva nézünk arcába. A ceyloni rege szerint ez csábította bűnre Adámot és Évát s az Úr büntetésből kővé változtatta. S itt hagyta emlékné, hogy mielőtt a Paradicsomba lépünk, visszagondoljunk a bűnre.

Colombó a Napkelet kapuja. Itt kezdődik az Ezeregy Éjszaka mesevilága. Az európai szem számára minden más, minden új és minden szép. Selyemzöld pázsit, soha nem látott bokrok, fák, fantasztikus formájú és színű virágok, soha nem élvezett gyümölcsök. Az ég mindig derűs, kék és a Nap aranyruhába öltözteti a meztelen koldust is.

Hányszínű és hányféle emberarc? Mintha Adám öt világrészre szétszórta fiai itt adnának randevút egymásnak, visszatérve az atyai házból. Sose láttam hasonló formájú és színű ruhákat, ilyen szép és gazdag divatbemutatót.

Legcsodálatosabbak azonban a gyermekek. A ceyloni aprótermetű hozzánk képest. S gyermekeik piciny játékbabáknak látszanak. De szaladnak és beszélnek, ciripelnek, énekelnek, mint a madarak. Mintha a varázsló mágikus pálcája életre varázsolta volna egy játékszert babáit.

Új látványosság nekünk a sok kopasznyírú, mezítelű, aranysárga ruhába öltözött buddhista szerzetes. Kettesben, némán sétálnak, rózsafüzérüket imádkozzák.

A pagodák mellett karcsú minaretek nyúlnak az ég felé. Colombóban sok a mohamedán. S napjában ötször hallható a műezinek imára hívó éneke, és a tengerparton végzik el rituális imájukat a turbános muszlimok.

Colombóból Kandyba megyünk. Itt székeltek a független Ceylon királyai, itt őrzik a buddhisták legféltettebb ereklyéjét, Buddha fogát egy csodálatos pagodában. A mai Kandy kettőről híres. Drágakőpiacáról és fűvészkertjéről. Először megcsodáljuk a rubin, türkíz, topáz, smaragd s elszámálhatatlan más drágakő-csodákat. Csak szemünket legeltetjük, zseblünknek persze drágák. Innen megyünk a botanikus kertbe. A világ legnagyobb és legszébb fűvészkertjébe. Trópuson vagyunk, ahol a nap mindig süt, a levegő mindig párás, hisz tenger veszi körül a szigetet s a monszun mindig megátztatja a földet, nem ugyan olyan szeszélyesen, mint Indiában.

A csodát leírni mindig nehéz; még a nagy művész tolla is remeg. S mit tud elmondani a szó, mikor a legeslegszebbet próbálja szavakba foglalni? Csak a költőnek adatott meg színt, illatot, bűbajt álmodni varázsszavaiba. De amit itt látni, azt a legnagyobb költő is

csak sejtetni tudná. Shelley írja valahol; minden, ami szép, egyben szimbólum, mélységes és fenséges tartalmak kimeríthetetlen óceánja. Nos, itt a Szépség óceánja partján áll a néző, s ha valóban lát, magába a teremtetlen Szépbe tekint.

Első meglepetés az illatár. Itt nemcsak a virágnak van illata, illatos a fű, a bokor és a fa is. S ahogy fordul az ember, vagy fordul a szél, új és új illat simogatja. S az illatok itt, mint tündérlánykák csodáról susognak füllünkbe, életre keltik alvó vagy lusta fantáziánkat, hogy mesevilágba röptessen bennünket. Itt még a legcsúnyább emberhernyóból is kibújik a pillangó.

Egy következő csoda a kimeríthetetlen formagazdagság. A trópus varázsló, mely kalapjából folyton újat húz el. Nem tudja soha önmagát ismételni. Minden fű más, nincs két egyforma virág, a bokrok formája légió és nem lehetne megszámlálni a csodás alakú fákat. Nincs két egyforma levél. És a virágok. Mintha tündérlányok járna előttünk varázspálcával, minden lépésnél más színű csoda. Aki még nem járt a trópusokon, nem tudja elképzelni a színeket, melyek itt születnek. Nemcsak sokkal több itt a szín, de mélyebbek, változatosabbak, költőibbek. Könnyű és nehéz színek váltakoznak, komoly és könnyed színek kergetőznek, és a fenséges színek ünnepelesen körmeneteznek.

Itt van a világ leggazdagabb orchidea gyűjteménye. Ez a virágok királynője. Háromezer különböző forma és szín. S mindegyik leírhatatlan, de élvezhető hangulatszimfónia. Azán megállunk a virágok királya előtt. Bámuló szemünk látja az óriás Victoria Regiat. Közel egy méter az átmérője, hófehér és illatos. Állítólag csak egyszer nyílik hosszú életében. Gyönyörűségünkre egy megtisztelt bennünket. Most nyílt ki teljes szépségében.

Mi van még? A zseniális művészkéz alkotta kert, melyben egységbe olvad a fű, bokor és fa, melyet kifest a virág, melyet bekeretez a gondosan ápolt út, kedvessé tesznek az idillikus pihenőhelyek. Bárhol állunk, vagy ülünk, mindig új és változatos szépség vesz körül.

Órák hosszat elragadtatva sétáltam e mesebeli kertben, ahol hajlandók az emberek elhinni, hogy van a földön Paradicsom.

S még nem szóltam semmit a madarokról. Mindenütt ott vannak s mégis szerények. Mindig énekelnek s mégis élvezed a csendet. S barátaid. Nem félnek tőled, közel jönnek hozzád, megnéznak. De nem koldulnak. Itt minden terem számukra is. S mikor szemüket nézed, eszedbe jut az imént látott drágakőpiac. Ugyanazok a színek, de még elevenebbek, még játékosabban kedvesek.

Itt megáll az idő is. De nem az óra. Menni kell tovább, de azzal az érzéssel, távoznunk, hogy megtaláltuk a Paradicsomot, mely megmarad felejthetetlenül az emlékezetben.

TÉTÉNY GYULA

Az élet könyvéből

A KERESZTSÉG SZENTSÉGÉBEN RÉSZESULTEK

Belgiumban:

Raffay Etienne, R. István és Leroy Marie-Lousie fia, Vise-ben
Szegedi Christine, Sz. József és di Paulo Irma leánya, Waterschei-ben
Kapunvári Julie, K. István és Georis Nicole leánya, Leègeben
Descamps Nathalie, D. Gustave és Kiss Gizella leánya, St. George-ban
Dravec Richard, D. Daniel és Bams Mária fia, Eisden-ben

Németországban:

Slifkó Enikő, Sl. Lajos és Sterbik Mária leánya, 1972 jún. 23-án, Kölnben
Baranyi Ottilia, B. József és Kiss Katalin leánya, 1972 júl. 2-án, Düsseldorfban
Szép Melinda Mária, Szép József és Mérszáros Mária leánya, 1972 júl. 16-án, Düsseldorfban
Vörös Erika Ilona, V. András és Ric Viktória leánya, 1972 aug. 6-án, Düsseldorfban
Rózsa Erika Mária, R. Sándor és Kadvány Veronika leánya, 1972 aug. 31-én, Köln
Maloveczky Juliette Christine, Dr. Maloveczky Sándor és Pápai Julianna leánya, 1972 szept. 29-én, Kölnben
Pálfi Elvira, P. Sándor és Olajos Julia leánya
Szabó Andreas, Sz. András és Bánkuti Katalin fia, 1972 nov. 5-én, Kölnben

Svájcban:

Váradai Dániel, V. Péter és Nádas Judit fia, 1972 nov. 5-én, Genfben
Király István Károly, K. István és Zacharie Geneviève fia, 1972 nov. 26-án, Genf

HÁZASSÁGOT KOTOTTEK

Ausztriában:

Bodnár András és Szabó Éva, 1972 okt. 22. Traiskirchen-ben

Belgiumban:

Heiligen Mathieu és Fehér Gréta, Waterschei-ben
Francis de Dormale és Csiki Zsuzsanna, Seraing-ben
Jandrin Michel és Hübner Mária, Liège

Magyarországon:

Szabó László Aurél iskolatestvér, 63 éves 1972 okt. 13-án, Sümegen

Németországban:

Deimer Péter és Szőnyi Erzsébet, 1972 okt. 7-én, Hertmannsweiler-ben
Lubert Klaus-Dieter és Szabó Edit, 1972 júl. 1-én, Kölnben
Müffeler Josef és Rédey Ágnes, 1972 aug. 5-én, Kölnben

AZ ÖRÖK HAZÁBA TÁVOZTAK

Ausztriában:

Stipsicz Károly, 63 éves, 1972 okt. 14-én, Bécsben

Belgiumban:

Thurzay Ferenc, 56 éves, Milmort-ban